

«Science», the European Association of pedagogues and psychologists

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL WEB-CONGRESS  
OF PEDAGOGUES AND PSYCHOLOGISTS



«BE SMART!»

the 17-18th of February 2015, Geneva (Switzerland)

VOL. II

2015, GENEVA

**«Science», the European Association of  
pedagogues and psychologists**

*International scientific-practical  
web-congress of pedagogues and  
psychologists*

**«BE SMART!»**

**the 17-18th of February  
2015, Geneva (Switzerland)**

**Volume II**

**2015, Geneva**



«Science», the European Association of pedagogues and psychologists

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL WEB-CONGRESS  
OF PEDAGOGUES AND PSYCHOLOGISTS



«BE SMART!»

the 17-18th of February 2015, Geneva (Switzerland)

VOL. II

2015, GENEVA

International scientific-practical conference of teachers and psychologists [Text]:  
materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress.

**ISBN 9787637903249**

International scientific-practical congress of teachers and psychologists  
"The generation of scientific ideas", the 17-18th of February, 2015, Geneva  
(Switzerland).

Geneva (Switzerland), the 17-18th of February, 2015/ Publishing Center of the  
European Association of pedagogues and psychologists "Science", Geneva, 2015,  
p. 212

Information about published articles is regularly provided to Russian Science Ci-  
tation Index (Contract No 14395).

Any reproduction or distribution of the materials published in this publication is  
allowed only with the written permission of the authors.

Abstracts presented in author's edition as of the international and national legisla-  
tion on the date of the Congress.

Published in author's edition. Editorial department is not responsible for  
the contents.

ISBN 978-7-637903-24-9



9 787637 903249

© Authors, 2015 © the European Association of pedagogues and psychologists  
"Science"

## CONTENT

## DIRECTION I: PEDAGOGIC SCIENCES

**Section 8.****PARENTING AND HOME EDUCATION****Палкин В.А.***Когда молчат музы... (о соотношении понятий семья, культура, цивилизация)..... 7***Section 9.****MODERN TECHNOLOGIES IN TEACHING SCIENCE****Лукановская А.В.***Педагогические условия раскрытия творческого потенциала студентов при изучении иностранного языка ..... 14***Сергеєва В.***Імітаційні ігрові методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів – майбутніх педагогів ..... 21***Section 10.****THEORETICAL FOUNDATIONS OF PERSPECTIVE DEVELOPMENT OF MODERN PEDAGOGY****Мирза Н.В.***Суцність менеджмента качества образования ..... 26***Section 11.****MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGY IN EDUCATION (INTERNET EDUCATION, INDIVIDUAL PROGRAMS, TUITION, PRESENTATION OF ACADEMIC THESES, ETC.)****Андрейковец Е.М.***Тьюторство как современная модель взаимодействия в виде «преподаватель-студент» ..... 30***Сергиенко К.Н., Джуха Х. Ш., Писаренко Г. А.***Инновационные подходы в физическом воспитании детей со сниженным зрением ..... 34*

## DIRECTION II: PSYCHOLOGY SCIENCE

**Section 1.****GENERAL PSYCHOLOGY , PERSONALITY PSYCHOLOGY, HISTORY OF PSYCHOLOGY****Алексеева Ю.А.***Теоретичний аналіз структурних моделей віри ..... 40***Карсканова С. В.***Розгляд соціального інтелекту в історичному аспекті..... 42***Лозова О.М.***Міжпрофесійна диференціація психосемантичного змісту категорії «справедливість» ..... 46*

**Л.Ф. Щербина**

*Принципи розвитку метатеоретичного мислення психотерапевта* ..... 51

**Section 2.****GENERAL PSYCHOLOGY , PERSONALITY PSYCHOLOGY, HISTORY OF PSYCHOLOGY****Гусейнова Н.О.**

*Теоретико-методологічне обґрунтування емпіричного дослідження зв'язку переживання самотності з показниками самоактуалізації особистості* ..... 57

**Кот В.Г.**

*Дослідження гендерних особливостей професійних мотивів працівників рекламної сфери* .... 64

**Мельник Ж.В.**

*Неповна сім'я як об'єкт соціальної роботи* ..... 70

**Section 3.****CLINICAL PSYCHOLOGY****Алхіменко О.І., Прокоф'єва О.О.**

*Деякі причин зростання захворювання на синдром раннього дитячого аутизму* ..... 75

**Кравчук О.М.**

*Самоосвітня діяльність майбутніх вчителів математики та інформатики в контексті функціонального підходу*..... 80

**Section 4.****EDUCATIONAL AND CORRECTIONAL PSYCHOLOGY****Антонецька В. А.**

*Напрямки роботи щодо здійснення соціально-психологічної реабілітації дітей з особливими потребами* ..... 88

**Баклановская Е.А., Машкова Е.Ю.**

*Авторский курс «Слышу, говорю, умею» по коррекции нарушений социальной адаптации, задержки интеллектуального развития и нарушений речи* ..... 91

**Заміщак М.І.**

*Психолого-педагогічний супровід особистісного розвитку майбутнього педагога при вивченні курсу загальна психологія* ..... 101

**Мадяр Стефан – Арпад Иосифович, Моисеенко Е.В. , Ковалевская Е.Э.**

*Цветопреференциальная диагностика и коррекция психофизиологического состояния человека* ..... 105

**Савчук Н.А.**

*Діагностика поведінки майбутніх педагогів у ситуаціях фрустрації та міжособистісних конфліктів* ..... 111

**Тараскина И.В.**

*Теоретические положения процесса формирования профессионального мышления студентов вуза* ..... 116



**Section 5.****EDUCATIONAL AND CORRECTIONAL PSYCHOLOGY****Заболоцька С.І.***Актуальність психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього педагога* ..... 119**Section 6.****COUNSELLING****Шарапов А.О., Ковалева О.Л.***Психологические особенности проведения тренинга «Встреча с внутренним ребёнком или как стать родителем самому себе»* ..... 123**Section 7.****FAMILY PSYCHOLOGY****Раєвська Я.М.***Особливості соціальної роботи з молодими сім'ями* ..... 129**Сутчук В.Н.***Проявление феномена ревности в детско – родительских отношениях* ..... 132**Section 8.****PSYCHOLOGY OF MANAGEMENT AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY.****Kovalchuk O., Salyuk M.,***Research of leadership and social responsibility in ukrainian business organizations: multiple regression analysis* ..... 143**Section 9.****SOCIAL AND POLITICAL PSYCHOLOGY****Гутова С. Г.***Социальный инфантилизм и социальная зрелость молодежи* ..... 146**Деревянных Е.А. Гутова С. Г.***Профилактика социального инфантилизма в молодежной среде* ..... 151**Derevyannykh H.A., Gutova S.G.***The prophylaxys of social infantilism among young people* ..... 154**Дружинин А.Е., Аксельрод А.Л.***Феномен «трудного человека» как социальная проблема* ..... 156**Зайцева Ю.М., Прокоф'єва О.О.***Психологічні аспекти етнічної ідентичності української молоді* ..... 160**Запоточна О.***Теоретико-методологічні основи дослідження феномену «професійного вигорання» у соціальних педагогів* ..... 166**Сіткар В.І.***Рухливі ігри в системі соціогенезу та змісті субкультури дітей* ..... 170

**Section 10.****LEGAL PSYCHOLOGY****В.С. Красник, И.В. Кадочникова***Формирование профессионально обусловленных деструкций у сотрудников уголовно-исполнительной системы (на примере сотрудников службы безопасности) ..... 177***Section 11.****PSYCHOLOGY OF PERSONAL DEVELOPMENT AND ACMEOLOGY****Кузева О.В., Романова А.А., Корнеев А.А.***Исследование навыка письма и функций серийной организации движений у детей 7-10 лет..... 185***О.М. Шевцова, O.M Shevtsova***Психологічна характеристика рівнів розвитку професійної я-концепції фахівця ..... 197*  
*Psychological characteristics of developmental levels of professional i-concept of a specialist..... 197***Эйдельман Г. Н., Сергиенко Е.А.***Психологическое благополучие у современных молодых людей в период самоопределения..... 202*



ют лучшему пониманию, уменьшению напряженности с обеих сторон, большей взаимной терпимости и большей результативности любого взаимодействия.

В рамках предложенной формы нами разработана программа тренинга, схема проведения которого, содержащиеся в нем задания и упражнения предлагают решение обоих поставленных в начале статьи вопросов.

#### *Литература:*

1. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком М.: МГУ 1982 – 200с.
2. Бэрн Р., Ричардсон Д. Агрессия СПб., 1999 – 352с.
3. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни М.: Канон-пресс-Ц, Кучково поле, 2000 – 304с.
4. Гофман И. Стигма: Заметки об управлении испорченной идентичностью. Часть 1. Стигма и социальная идентичность. Часть 2. Контроль над информацией и социальная идентичность (главы 3-6). E. Goffman. Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity. . N.Y.: Prentice-Hall, 1963. Chapters 1 and 2 (3-6).
5. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии СПб.: «Питер», 2009 – 384с.
6. Каппони В., Новак Т. Сам себе Взрослый, Ребенок и Родитель СПб: «Питер» 1995, 188с.
7. Лабунская В.А., Менджерицкая Ю.А., Бреус Е.Д. Психология затрудненного общения М.: Academia 2001 – 288с.
8. Левинсон А. От «...морды» к «лицу...» // Опыт социологии: Статьи. – М.: Новое литературное обозрение, 2004 – с. 617-618
9. Липпман У. Общественное мнение. М., Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. 384 с.
10. Лоренц К. Агрессия (так называемое «зло») – СПб.: Амфора, 2001 – 349с.
11. Майерс Д., Социальная психология, СПб, Питер, 2005 – 794с.
12. Нельсон Т. Психология предубеждения. Секреты шаблонов мышления, восприятия и поведения. – СПб: «Прайм-ЕВРОЗНАК», 2003 – 384с.
13. Петровская Л.А. О природе компетентности в общении // Мир психологии 1996 №3 с.31-35
14. Стаут С., Управленческий тренинг, СПб, «Питер», 2002 с. 218-219.
15. Узнадзе Д. Н. Психология установки СПб.: Питер 2001 – 416с.

## **ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ**

### **Зайцева Ю.М.**

*студентка 3 курсу, кафедра практичної психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь*

### **Прокоф'єва О.О.**

*к.психол.н., доцент кафедри практичної психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь*

Становлення етнічної ідентичності у молодій незалежній та демократичній державі Україні сьогодні є надзвичайно актуальною проблемою. Воно є одним із важливих компонентів соціальної ідентичності особистості та входить у сферу усвідомлення, переживання

та оцінювання своєї приналежності до окремої етнічної спільноти. Ідентичність можна представити як певну силу, що може об'єднати представників етнічної спільноти в єдине ціле, сприяти інтелектуальному, культурному та економічному розвитку нації, мотивувати для досягнення соціально значущих цілей. Тому, дослідження феномену етнічної ідентичності на території України повинно набути пріоритетного статусу у політиці нашої держави. Але не слід забувати, що існують певні бар'єри психологічного характеру, які заважають зростанню етнічної самосвідомості та ідентичності серед населення України

Щоб здобути соціальну спільність, надзвичайно важливою є етнічна ідентичність, оскільки, з її допомогою формується самобутність, яка дозволяє членам соціальної групи відрізнити від інших себе, та задовольняється потреба в захищеності.

Надзвичайно широке та неоднозначне трактування має поняття етносу: етнічна група, нація – відрізняються один від одного ступенем соціально-економічного розвитку та іншими ознаками. Група це сукупність осіб, об'єднаних спільною метою, ідеєю, працею, також, групу людей виділяють як соціологічну категорію, що вивчається соціальною психологією як психологічна спільність [8]. Група етнічна- частина етносу, ядро якого знаходиться в іншому соціальному організмі [2, С. 90]. Поняття нація суттєво відрізняється від попереднього і говорить що це конкретно-історична форма спільності людей, об'єднаних єдиною мовою і територією, глибокими внутрішніми економічними зв'язками, певними рисами культури і характеру чином, важливого значення набуває етнічна самосвідомість: народ існує поки вона зберігається [6, С. 532]. Тому, національний склад населення багатьох країн визначається за ознакою етнічної самосвідомості.

В рамках як вітчизняної так і зарубіжної етнопсихології проблема етнічної ідентичності розглядається переважно в контексті ширшої проблеми соціалізації індивіда і кваліфікується як один з аспектів соціальної ідентичності.

Етнічна ідентичність - усвідомлення приналежності до певної етнічної спільноти, ідентифікації з іншими членами етносу внаслідок спільності історичної пам'яті, спільності культурних архетипів тощо. Дж. де Ворс зазначав – етнічна ідентичність вимагає деякої послідовності у поведінці людини, щоб інші люди могли віднести її до певної етнічної категорії [4, С. 368].

Етнічна ідентичність, як правило, існує та формується в контексті соціального досвіду ті процесу з яким людина себе ідентифікує. Вона є надзвичайно важливою структурою самосвідомості, яка зумовлює найбільш соціально значущі форми поведінки і впливає на стосунки між людьми, починаючи від міжособистісних до міждержавних.

Таким чином, в різноманітних ракурсах вивчення цього феномена розмаїття відбивається в теоретичних підходах до визначення етнічної ідентичності. У кожному з напрямків залучаються свої пояснювальні принципи, власний категоріальний апарат і відповідно пропонуються й різні методичні прийоми дослідження [1, С. 129-135].

Ще на початку ХХ століття австрійські науковці Р. Шпрингер й О. Бауер висунули теорію про національний характер як найважливішу ознаку нації. Відзначивши інтегративну роль спільності мови у формуванні нації, О. Бауер наголошував на тому, що деякі нації говорять

однією мовою, однак являють собою різні народи, а деякі взагалі не мають власної мови. З цього факту він робить висновок про те, що нація – «це сукупність людей, пов'язана спільністю характеру на підставі спільності долі» [2, С.224].

Більшість авторів, компетентних в питанні ідентичності, стверджують, що цілісної етнічної ідентичності людина набуває в підлітковому віці. Вони ж виділили ряд основних чинників, які впливають на розвиток етнічної ідентичності, до них можна віднести – мову, місце проживання, національність батьків та багато іншого.

Метою нашого дослідження є аналіз становлення етнічної ідентичностей української молоді, на прикладі молодшого юнацького віку.

Експериментальну базу нашого дослідження складає група школярів 10 класів Ново-троїцької ЗОШ I-III ст. №1 Херсонської області, віком 15-17 років. Цей вік обраний нами для дослідження з причини того, що починаючи з 15 років проходить становлення етнічної ідентичності. Під час цього періоду важливим є сприймання економічної ситуації в країні, так як вона є важливим чинником, який впливає на значимість і престижність сприйняття кожним індивідом своєї етнічної ідентичності.

Дослідження проводилося за допомогою методики «Хто Я?» М. Куна та Т. Мак-Партленда [5, С. 166], методики «Типи етнічної ідентичності» [7, С. 40-64]; опитувальника етнічної ідентичності А.М. Львовичкіної [3, С. 144], та опитувальник етнічної ідентичності (національність).

На першому етапі дослідження нами було з'ясовано змістовні характеристики Я-концепції особистості. Для цього використовується методика «Хто Я?» М. Куна та Т. Мак-Партленда – вербальний проективний тест, спрямований на вивчення змістовних характеристик ідентичності особистості. Саме питання «Хто Я?» пов'язане з характеристиками власного сприйняття людиною самої себе, тобто з її образом Я чи Я-концепцією. В цій методиці нас цікавить саме твердження людини про свою етнічну приналежність та загальний рівень диференційованості особистості. Результати діагностики представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

### Рівень рефлексії респондентів

N=35

Рівень рефлексії	Кількість опитаних	Відсоткове співвідношення
високий	25	71,43%
середній	9	25,71%
низький	1	2,86%
Разом	35	100,00 %

З таблиці 2.1 бачимо, що високий рівень рефлексії мають 71,43 % респондентів (25 осіб), середній рівень – 25,71 (9 особи), низький рівень – 2,86 % старшокласників (1 особа). Високий та середній рівень свідчить про комунікативність, впевненість у собі, високий рівень компетенції та самоконтролю. Низький рівень свідчить про кризу ідентичності, що пов'язана з замкненістю, тривожністю та труднощами в контролюванні.

На етнічну ідентичність вказує 5 показник методики із шкали «Соціальне Я». Нами

встановлено, що етнічна ідентичність виражена у всіх учнів, 32 респонденти в питанні «Хто Я?» указав від одного до трьох показників етнічної ідентичності, 3 учня не вказали не однієї відповіді, що могла б судити про етнічну ідентичність. Наявні були такі формулювання: українець(-ка), росіянка, громадянка України, патріот, громадянин, націоналіст, майбутнє країни. В першу п'ятірку пріоритетних для себе ідентичностей етнічну винесли 16 учнів, в другу п'ятірку 8 учнів, в третю п'ятірку - 6 учнів, та в четверту п'ятірку - 2 респондента. Більшість учнів у своїх відповідях указали по одному показнику етнічної ідентичності «українка, українець»; дві дівчини указали до цього показника ще «росіянка», що свідчить про те, що вони ще не визначили свою етнічну приналежність до якогось одного народу, хоча під час оцінки своїх висловлювань, кожна з них надала більш пріоритетне місце поняттю «українка». Деякі з учнів до окрім поняття «українець(-ка)» додавали «патріот, майбутнє своєї країни, громадянин», що свідчить про виражену етнічну ідентичність; два учня написали три висловлювання, що стосуються етнічної ідентичності (українець, патріот, націоналіст, громадянин), що може свідчити про виражену, встановлену етнічну приналежність до українського народу.

Отже, в даному віці відбувається становлення етнічної ідентичності, це підтверджують і результати даного тесту. З досліджуваної групи тільки у двох учнів можна судити про яскраво виражену етнічну ідентичність, у більшості вона знаходиться ще на етапі становлення.

На другому етапі наше дослідження було спрямоване на вивчення домінуючих типів етнічної ідентичності, що безпосередньо проявляється людьми в повсякденному спілкуванні як з представниками своєї етнічної та національної спільноти, так і інших спільнот. Методика «Типи етнічної ідентичності» Г.У. Солдатової та С.В. Рижової направлена на діагностику етнічної самосвідомості і її трансформації в умовах інтенсифікації міжетнічної взаємодії. Толерантність або інтолерантність являється визначальною психологічною змінною цього опитувальника. Результати діагностики представлені в таблиці 2.2.

З таблиці 2.2 бачимо, що 80,08% учнів мають тип етнічної ідентичності «норма» - співіснування позитивного ставлення до власного народу з позитивним ставленням до інших етнічних спільнот. 5,72% респондентів мають тип «етнічний фанатизм» - готовність йти на будь-які дії в так чи інакше зрозумілих етнічних інтересів, визнання пріоритету етнічних прав народу над правами людини, виправдання будь-яких жертв в боротьбі за благополуччя свого народу. Один учень має тип етнічної ідентичності «етнічний ізоляціонізм», що свідчить про відчуття переваги свого народу. Декілька учнів набрали однакову кількість балів в двох - трьох типах етнічної ідентичності, один із них, 2,86% відповідає поєднанню «етнічної індиферентності та норми» - що може бути спричинене тим, що етнічна ідентичність є розмитою та не чітко встановленою, але цей респондент, поважає інші народи так як і свій. Два учня 5,72% має поєднання «етнічного ізоляціонізму та етнічного фанатизму», що може свідчити про те що людина переконана в перевазі свого народу, та здатна довести це будь-якими способами. І один учень 2,86% уособлює поєднання трьох типів етнічної ідентичності «Етнічна індиферентність, норма та етнічний ізоляціонізм», що свідчить про розмиття етнічної ідентичності, повагу до інших народів, але наявне бачення переваги свого народу над іншим.



Таблиця 2.2.

## Типи етнічної ідентичності

N=35

Типи етнічної ідентичності	Кількість учнів	Відсоткове співвідношення
Етнічний нігілізм	0	0 %
Етнічна індиферентність	0	0 %
Норма	28	80,08%
Етнічнийегоїзм	1	2,86 %
Етнічнийізоляціонізм	0	0 %
Етнічний фанатизм	2	5,72%
Етнічна індиферентність+ норма	1	2,86%
Етнічнийізоляціонізм+Етнічний фанатизм	2	5,72%
Етнічна індиферентність+норма+етнічний ізоляціонізм	1	2,86
Разом	35	100,00%

Отже, в поліетнічному суспільстві позитивна етнічна ідентичність має характер норми і властива переважній більшості, що ми бачимо в нашому дослідженні – 80,08%, 19,92% - розділилось на інші типи етнічної ідентичності.

На третьому етапі дослідження нами було використано опитувальник етнічної ідентичності А.М. Львовчкіної в авторській модифікації. Питання були відібрані з метою з'ясування рівня компетентності респондентів у рідній мові, знання і користування нею в різних життєвих ситуаціях.

Результати діагностики представлені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

## Рівень компетентності респондентів у рідній мові

N=35

Показник	Відсотки	Кількість учнів	Причини
Вважають рідною мовою			
Українську	82,94%	29	Проживання, громадянство
Українську + російську	11,44%	4	Користування різними мовами вдома та в школі
Російську	2,86%	1	Навчання в російському класі, ситуація в родині
Азербайджанську	2,86%	1	Мова мого народу
В позаурочний час до вчителя звертаються:			
Рідною мовою	45,76%	16	Поважають мову
Байдуже якою мовою	54,34%	19	Володіють двома мовами
В питанні «Чи дратує вас, коли в колективі люди однієї національності розмовляють рідною мовою, а решта їх не розуміє?» отримали такі результати:			

не дратує	45,76%	16	
дратує, хоча вважають, що люди мають право розмовляти своєю рідною мовою	40,04%	14	
байдужі до цього	10,24%	4	
це дратує, та вважає, що в багатонаціональному колективі потрібно розмовляти доступною для всіх мовою	2,86%	1	

Усі учні вільно володіють рідною мовою, пишуть читають та розмовляють, вдома та з друзями використовують здебільшого рідну мову. В соціальній взаємодії обирають мову залежно від ситуації, дехто вибирає рідну тому що поважає свою мову, дехто відповідь на тій на якій звертались до нього.

Отже, усі учні вільно володіють рідною мовою, та надають їй перевагу в повсякденному спілкуванні. Учні, читають книжки, та дивляться телепередачі рідною мовою, але майже слухають пісні, не читають газет на рідній мові, та не відвідують національних музеїв.

На четвертому етапі дослідження нами було використано спеціально розроблений опитувальник етнічної ідентичності. Результати діагностики вказують на те, що 97,24% визначили свою національність українською, 2,86% визначили свою національність азербайджанською. 81,70 % відчуває свою приналежність до етнічної спільноти, 18,27% такої приналежності не відчувають. У 42,90%(15 учнів) опитуваних генеалогічному дереві є представники інших національностей, 40,04%(14) з них ставиться до цього нормально, 2,86%(1) не комфортно мати в родинних зв'язках представників іншої національності через політичну ситуацію в країні. В повсякденному житті 91,58% респондентів не звертають увагу на національність інших людей, 8,39 % надають цьому значення. Визначними чинниками етнічної приналежності більшість вважає сім'ю, громадянство, місце народження, мову та школу, факторами, які не впливають на етнічну приналежність більшість обрала релігію, інтелектуальну та творчу еліту, Інтернет та економічні чинники.

Отже, більшість учнів відчувають свою приналежність до етнічної спільноти, виділяють чинники її утворення, але є відсоток, який цієї приналежності не відчуває. Це відкриває коло діяльності з формування етнічних цінностей в діяльності практичного психолога, педагога, батьків.

З проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки. Становлення етнічної ідентичності у молодій незалежній та демократичній державі Україні сьогодні є надзвичайно актуальною проблемою. Воно є одним із важливих компонентів соціальної ідентичності особистості та входить у сферу усвідомлення, переживання та оцінювання своєї приналежності до окремої етнічної спільноти. За проведеним дослідженням видно, що у віці 15-16 років відбувається становлення етнічної ідентичності, у першого опитаного класу, яскраво виражена етнічна ідентичність тільки у 5,72%(2) учнів. Більшість опитаних має позитивну етнічну ідентичність, що відповідає нормі, це є характерним для поліетнічного суспільства. Усі учні

вільно володіють рідною мовою та надають їй перевагу в повсякденному спілкуванні. Учні читають книжки, та дивляться телепередачі рідною мовою, але майже не слухають пісні, не читають газет на рідній мові, не відвідують національних музеїв. Більша частина учнів відчуває свою приналежність до певної етнічної спільноти, але наявний відсоток 18,27%, який цієї приналежності не відчуває.

Проведені нами дослідження, дають змогу дослідити рівень етнічної ідентичності, і судячи з цього рівня проводити психокорекційну, розвивальну, тренінгову роботу з учнями. Також, з допомогою наведених методик можна простежити становлення етнічної ідентичності, рівень її у кожного учня, та дає змогу зацікавленим практичним психологом провести своє дослідження в даній тематиці. В подальшому ми плануємо розробити спеціальну тренінгову програму, використовуючи затверджену методичну літературу, щоб просвітити учнів по темі етнічної ідентичності, допомогти виявити власну етнічну ідентичність, розвинути толерантність до інших народів, етносів та націй. В сучасному суспільстві надважливо знати своє коріння, любити та поважати свій народ, та вміти поважати інший, тому наше дослідження є актуальним в сучасному суспільстві та буде корисне практикуючим психологам.

#### *Список літератури:*

1. Абрашкевичус Г.О. Вплив соціокультурної взаємодії на проблеми ідентичності / Г.О. Абрашкевичус. // Таврійські студії. Культурологія. - 2012. - № 2. – С .129-135.
2. Бауэр О. Национальный вопрос и социал-демократия СПб. Ригнер, 1909. – 224 с
3. Гогохія Н. Українська етнографія: навч.-метод. посіб. / Н. Гогохія. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 90с.
4. Львовочкіна А.М. Етнопсихологія: навч. посібник / К.: МАУП, 2002. – 144 с.
5. Павлова О.Ю. Історія української культури: навч. пос. / О.Ю. Павлова. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 368 с.
6. Практикум по гендерной психологии/Под ред. И.С. Клециной. — СПб.:Питер, 2003. - 480 с.
7. Словник української мови / упор. Б.Грінченко.— Т. 2. - К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. – 532 с.
8. Солдатова Г.У. Этническое самосознание и этническая идентичность/ Солдатова Г.У. // Психология межэтнической напряженности. - М.: Смысл, 1998. – 389 с.
9. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/ExplS>.

### **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ» У СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ**

#### **Запоточна О.**

*студентка 4 курсу, кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи  
КПНУ імені Івана Огієнко*

Соціально-політичні та соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні сьогодні, висувають до працівників освітніх організацій нові, більш складні вимоги, що, безумовно,